

Anna van Praag

Jona

Lemniscaat Rotterdam

Van Anna van Praag verschenen bij Lemniscaat:

Kom hier Rosa | Een heel bijzonder meisje | Noorderlicht | Het heksenhotel

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De auteur ontving voor dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

© 2023 Anna van Praag

Omslag en boekverzorging: Marc Suvaal

Nederlandse rechten Lemniscaat b.v.

Vijverlaan 48, 3062 HL Rotterdam, 2023

ISBN 978 90 477 1518 4 | NUR 285

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk- en bindwerk: Wilco, Amersfoort

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux, waardoor onnodig en milieuverontreinigend transport is vermeden.

Kijk voor meer informatie, lessuggesties en extra's op www.lemniscaat.nl

Nieuw jaar

De kleine kamer was schemerig verlicht, met op de lage tafel een oranje lampje en op de schouw en de eettafel meerdere kaarsen in stevige kandelaars. De man, de jongen en de oude vrouw aten stukken van het brood, dat rond was als het jaar zelf – zoals dat hoorde op deze dag. De man, die net de rituele zegeningen had uitgesproken, herinnerde de jongen aan de schepping en hoe oud de wereld was, wel 5782 jaar. ‘Het is nu, aan het begin van weer een nieuw jaar, de tijd om even stil te staan,’ zei hij ernstig, ‘om rustig na te denken over jezelf en de wereld om je heen. Gaat het wel goed? Ben jij wel goed bezig?’

De jongen maakte zijn ogen los van de scherpe blik. ‘Waarom zou het niet goed gaan?’

‘Dat is een vreemd antwoord, Jona. Een vraag met een vraag beantwoorden is een teken van zwakte.’

Jona probeerde geruststellend te kijken. ‘Ik weet het. Maar maak je geen zorgen, pap.’ Hij somde op: ‘Ik ben zonder onvoldoendes het eindexamenjaar ingegaan. Ik doe de boodschappen, kook regelmatig het eten. En ik ga natuurlijk zo vaak ik kan naar oma om haar een beetje te helpen.’ Nu lachte hij voluit en de oude vrouw strekte haar arm uit om hem over zijn wang te aaien.

‘Het is een goede, lieve jongen. We helpen elkaar een beetje, is het niet?’

‘Is dat zo?’ De vader nam de tijd, dat hoorde ook bij de avond. ‘Ben je goed en lief? Overal? Altijd?’

‘Wie is dat wel altijd?’ mompelde Jona. Hij voelde de lach alweer van zijn gezicht glijden.

De vader nam een slok wijn. ‘Juist. Is dat niet precies wat ik bedoel, Jona? Je kunt de laatste tijd zo chagrijnig zijn. Om niks, naar het lijkt.’

Jona zuchtte. Hij vond zichzelf ook vervelend als hij soms zijn eigen gemopper hoorde – terwijl hij vroeger nooit een probleem maakte van de klusjes in huis of dat zijn vader het liefst wilde dat hij altijd beneden in de huiskamer zat. Altijd de deuren openlaten voor elkaar, dat was een van de huisregels op het prikbord. ‘Het is ook zo druk op school. Nee, dat is geen excuus, ik weet het.’

‘Misschien een beetje,’ zei zijn vader toegeeflijk. ‘Het eindexamen is ook spannend, ik herinner me dat nog wel van mezelf. Maar je bent nog maar zestien. Je weet toch dat ik er altijd voor je ben? Om je te steunen en te helpen door deze roerige tijd? Soms denk ik dat je zelfs dat vergeet.’

‘Nee pap, echt niet.’ De ogen van zijn vader waren nu zacht geworden, Jona werd er verlegen van. Die stomme puberteit ook.

‘Hier,’ zei zijn oma, ‘neem nog wat zoets.’ Ze hield hem een stuk appel voor, druipend van de honing. Jona pakte het stuk snel aan voor er nog meer op het mooie tafelkleed zou komen. ‘Dank je wel, savta.’

Ze dronken, aten. Het zachte tikken van de vorken op de borden, het zoemen van de centrale verwarming, Jona moest ervan zuchten. Hij en zijn vader spraken rustig verder over de tien dagen die nu voor hen lagen, de eerste van het nieuwe jaar. Een tijd om na te denken, te bezinnen. Waren er dingen die je anders wilde doen?

‘Misschien ga ik weer eens wat vaker naar de sjoel,’ zei oma, maar niemand nam dat serieus. Ze gingen al jaren niet meer naar de synagoge, zelfs niet voor belangrijke familiegebeurtenissen. Zoveel familie was er natuurlijk ook niet: de mensen die nu oma’s leeftijd zouden hebben, waren allang dood. Met de paar verre neven hadden ze het contact verloren. Wat prima was, het ging helemaal goed zo.

‘En jij, pap? Wat wil jij anders doen?’

Zijn vader glimlachte. ‘Meer lezen. Minder tijd verspillen aan onbenulligheden, ook op het werk. En jou door dit eind-examenjaar loodsen natuurlijk. Er gaat veel veranderen.’

‘Maar nu nog niet.’

‘Nee, nu nog niet.’

Ze aten de appels, de plakkerige honing likten ze van hun vingers, maar het bleef kleven. Jona had wel uren zo kunnen blijven zitten met de gordijnen dicht en de stilte als een dikke deken om hen heen. Maar oma begon te knikkebollen en zijn vader gaf hem een seintje.

‘Savta?’ Zachtjes stootte hij haar aan. ‘Zal ik je naar huis brengen?’

Haar ogen schoten open. ‘Naar huis? Waar ben ik nu dan?’

‘Bij ons, toch? Aan de overkant.’

‘Ach ja.’ Ze begon overeind te komen. Jona hielp haar naar de deur, terwijl zijn vader haar jas en muts al klaarlegde. Met een verrassende soepelheid hees de oude vrouw zich in haar kleren. ‘Nee, niet die muts. Het is niet koud buiten.’

‘Toch wel een beetje, savta. Doe maar wel.’ Jona gaf hem haar aan. ‘En het is ook zo’n mooie muts.’

‘Een baret,’ zei zijn oma trots. Zijn vader fronste alweer om die ijdelheid, maar Jona glimlachte. ‘Hij staat je goed.’

Ze knikte even bij de deur, met iets van haar vroegere stugheid. ‘Dag Michaël.’

‘Sjana tova, Sara.’ Hij begon de tafel af te ruimen.

‘Kom, savta.’ Jona voerde zijn oma mee naar buiten, waar het minder donker was dan hij had gedacht. Zijn oma had gelijk: het was een zachte septembermaand, nog steeds. In de lucht hing de geur van laat nog buitenspielen.

Alsof zijn oma dat ook voelde, deed ze nog langer dan anders over het kleine stukje over het hofje naar haar eigen huis. De huisjes waren klein en veel mensen woonden hier al eindeloos lang. Zoals oma. Steeds bleef ze staan om rond te kijken, te ruiken. ‘Gaan we uit?’ vroeg ze zelfs enthousiast. ‘Nee, savta, je moet naar bed en ik ook.’

Pas toen ze voor haar eigen deur stond, zei ze: ‘Is Simon thuis?’ Terwijl ze de rest van de avond zo goed was geweest. Erop reageren voelde hoe dan ook ongemakkelijk, wat je ook zei, alsof je haar pijn deed met zowel de waarheid als met een leugen – die ze onmiddellijk doorzag; zo slim was ze dan ook wel weer.

‘Je woont alleen, weet je nog? Opa is al een paar jaar geleden overleden.’

Ze knikte. ‘Maar Simon? Leeft die nog?’

Jona zuchtte. ‘Doe je soms zo omdat je opa mist? Opa Ben.’

Ze schudde haar hoofd, nu ongeduldig. ‘Die mag het niet weten, hoor. Van Simon.’

‘Savta, er is geen Simon.’ Met zachte dwang duwde hij haar naar binnen, deed snel wat lichtjes aan. ‘Kijk maar, je eigen huis.’ Het verraste hem altijd hoe het huis van zijn oma op het zijne leek qua indeling en dat er tegelijkertijd zo’n totaal andere sfeer hing. Bij oma wilde je wegkruipen in de bank, theedrinken, boeken lezen en nooit meer opstaan.

Hij hielp met het ophangen van haar jas, de muts op de hoedenplank. Twijfelend bleef hij in de deuropening staan. ‘Gaat het verder zo?’

Ze wuifde hem weg. ‘Natuurlijk. Ik ga zo lekker mijn warme bed in.’

‘Zonder Simon,’ durfde hij te zeggen.

‘Natuurlijk.’ Ze lachte.

‘Morgenmiddag na school kom ik weer. Met de boodschappen.’ Hij voelde in zijn zak, het lijstje zat er al in.

‘Dat is fijn, chamoedi.’

‘Welterusten, savta.’

Ze kwam naar hem toe en raakte zijn voorhoofd aan.
‘Sjana tova, lieve Jona. Dat het zoet mag zijn.’

* * *